

VERSLAG

CRB 2022-2607

Technisch verslag 2022 van het secretariaat

CCE
Conseil Central de l'Economie
Centrale Raad voor het Bedrijfsleven
CRB

**Technisch verslag 2022 van het secretariaat over de maximaal
beschikbare marge voor de loonkostenontwikkeling
(vervroegd op verzoek van de regering)**

**Brussel
25.10.2022**

Inhoudstafel

Voorwoord	3
1. Ontwikkeling van de uurloonkosten in België en in de referentielidstaten en ontwikkeling van de margevoet van de ondernemingen tijdens de periode 2020-2024	3
1.1 Ontwikkeling van de uurloonkosten in België en in de referentielidstaten tijdens de periode 2020-2024.....	3
1.2 Ontwikkeling van de margevoet van de ondernemingen.....	5
2. Berekening van de maximaal beschikbare marge	8
2.1 Berekening van de maximaal beschikbare marge op basis van de in juni 2022 beschikbare informatie.....	9
2.2 Integratie van de recentste gegevens.....	12
3. Bijlagen	12
3.1 Bijlage 1: bronnen en methode.....	12
3.1.1 Berekening van de maximaal beschikbare marge op basis van de gegevens van juni	12
3.1.2 Integratie van de recentste gegevens.....	13
3.1.2.1 Vooruitzichten betreffende de loonkostenontwikkeling in de referentielanden in 2023-2024.....	13
3.1.2.2 Indexeringsvooruitzichten in België in 2023-2024	14
3.1.2.3 Loonkostenhandicap in 2022	14
3.2 Bijlage 2: Berekening van het gebruik van de veiligheidsmarge 2021-2022	15

Lijst van tabellen

Tabel 1-1:	Ontwikkeling van de uurloonkosten in België en in de referentielidstaten tijdens de periode 2020-2024 ..	4
Tabel 2-1:	Herziening van de indexering tussen het Technisch verslag 2020 en het Technisch verslag 2022.....	10
Tabel 2-2:	Herziening van de groei van de gemiddelde uurloonkosten van de drie referentielidstaten tijdens de periode 2020-2022 tussen het Technisch verslag 2020 en het Technisch verslag 2022.....	11
Tabel 2-3:	Elementen die hebben bijgedragen aan de loonkostenhandicap in 2022	11
Tabel 3-1:	Door de wet beoogde voorspellingsfout	16

Lijst van grafieken

Grafiek 1-1:	Margevoet van de niet-financiële vennootschappen volgens de macro-economische vooruitzichten van de NBB van juni 2022.....	5
Grafiek 1-2:	Bruto margevoet van de ondernemingen volgens de vooruitzichten van het FPB in juni en in september	6
Grafiek 1-3:	Netto margevoet van de ondernemingen volgens de vooruitzichten van het FPB in juni en in september	7
Grafiek 1-4:	Internationale vergelijking van de bruto margevoet van de niet-financiële vennootschappen	7

Voorwoord

Bij haar brief van 28 september 2022 heeft de regering de voorzitter van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) verzocht de publicatie van het Technisch verslag, zoals die wordt voorgeschreven door de wet van 26 juli 1996 tot bevordering van de werkgelegenheid en tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen (hieronder "de wet van 1996" genoemd), te vervroegen om de sociale partners in staat te stellen snel het overleg aan te vatten teneinde tot een interprofessioneel akkoord (IPA) te komen. De regering rechtvaardigt dit verzoek omwille van de grote onzekerheid die vandaag op het vertrouwen van de gezinnen en de ondernemingen weegt, waardoor het van essentieel belang is dat de sociale partners en de regering stabiliteit garanderen.

In het eerste deel van het verslag wordt de ontwikkeling van de uurloonkosten in België en in de referentielidstaten tijdens de periode 2020-2024, alsook de ontwikkeling van de margevoet van de ondernemingen geanalyseerd. Het tweede deel van het verslag heeft betrekking op de berekening van de maximaal beschikbare marge zoals die wordt voorgeschreven door de wet, om een antwoord te formuleren op de vraag van de regering.

1. Ontwikkeling van de uurloonkosten in België en in de referentielidstaten en ontwikkeling van de margevoet van de ondernemingen tijdens de periode 2020-2024

Sinds 2020 hebben zowel België als de referentielidstaten een aantal opeenvolgende schokken doorgemaakt: de COVID-19-crisis en de recessie die daaruit voortvloeide, een sterke economische opleving die een hoge inflatie veroorzaakte en de oorlog in Oekraïne die de inflatie heeft versterkt en de conjunctuur heeft doen verslechteren. De intensiteit van deze schokken, de uiteenlopende vatbaarheid van de economieën voor de stijging van de energieprijzen en de reacties van het economisch beleid verschillen van land tot land, hetgeen kan leiden tot verschillen in de ontwikkelingen van de consumptieprijzen, de lonen, de rentabiliteit van de ondernemingen en de financiële situatie van de huishoudens (zie "[Economische en sociale oorzaken en gevolgen van de algemene mondiale inflatie](#)") voor een meer gedetailleerde toelichting).

In dit deel wordt de ontwikkeling van de uurloonkosten in België en in de referentielidstaten tijdens de periode 2020-2024 alsook de ontwikkeling van de margevoet van de ondernemingen in België geanalyseerd.

1.1 Ontwikkeling van de uurloonkosten in België en in de referentielidstaten tijdens de periode 2020-2024

Op het moment van redactie van dit verslag zijn de recentste vooruitzichten m.b.t. de loonkosten zoals die door de wet worden gedefinieerd (op uurbasis en in de privésector) de macro-economische vooruitzichten van de centrale banken die in juni 2022 werden gepubliceerd. Op basis van deze gegevens en van de in juni beschikbare gegevens van de nationale rekeningen¹ zouden de uurloonkosten in de privésector tijdens de periode 2020-2022 in België sneller stijgen (+11,0%) dan gemiddeld in de referentielidstaten (+9,0%)². Dit verschil zou in de periode 2023-2024 niet worden weggewerkt, aangezien de verwachte indexering in België (+8,0%) hoger ligt dan de verwachte gemiddelde ontwikkeling van de uurloonkosten in de referentielidstaten (+7,9%). In totaal zou het verschil in groei van de uurloonkosten tussen België en de referentielidstaten tijdens de periode 2020-2024 1,9% bedragen (alleen rekening houdend met de indexering voor de periode 2023-2024 in België).

---

¹ Zie bijlage voor de gebruikte bronnen en de gehanteerde methoden.

² De maatregelen inzake tijdelijke werkloosheid die tijdens de gezondheidscrisis werden genomen, veroorzaken statistische effecten die de uurloonkosten gedurende de periode 2020-2022 sterk doen schommelen. Bijgevolg weerspiegelen de jaarlijkse groeipercentages tijdens die periode niet de ontwikkeling van de onderhandelde lonen. Over de periode in haar geheel worden de opwaartse vertekeningen (die het groeipercentage van 2020 beïnvloeden) echter gecompenseerd door de neerwaartse vertekeningen (die 2021 en 2022 beïnvloeden). Het totale groeipercentage over de ganse periode 2020-2022 weerspiegelt dus wel degelijk de ontwikkeling van de onderhandelde lonen over de beschouwde periode. Om die reden wordt deze periode in één enkel geheel geanalyseerd.

De situatie verslechtert als we rekening houden met de recentste informatie die op het moment van redactie van dit verslag beschikbaar was. Voor de periode 2020-2022 zou de ontwikkeling in België met 0,1% naar boven worden herzien, terwijl ze in de referentielidstaten gemiddeld met 1,0% naar beneden wordt bijgesteld, doordat rekening werd gehouden met de recentste informatie m.b.t. de nationale rekeningen. Voor de periode 2023-2024 zou de indexering met 4,4% naar boven worden herzien, tegenover een herziening van de loonkostenstijging van gemiddeld 1,7% in de referentielidstaten. In totaal zou het verschil in groei van de uurloonkosten tussen België en de referentielidstaten tijdens de periode 2020-2024 5,7% bedragen (alleen rekening houdend met de indexering voor de periode 2023-2024 in België).

Tabel 1-1: Ontwikkeling van de uurloonkosten in België en in de referentielidstaten tijdens de periode 2020-2024

	Juni	Correcties september	Resultaat september
ULK's België 2020 - 2022	11,0%	0,1%	11,1%
ULK's Gem-3 2020 - 2022	9,0%	-1,0%	7,9%
België/Gem-3 2020 - 2022	1,9%		2,9%
ULK's België 2023 - 2024	8,0%	4,4%	12,7%
ULK's Gem-3 2023 - 2024	7,9%	1,7%	9,8%
België/Gem-3 2022 - 2024	0,0%		2,7%
ULK's België 2020 - 2024	19,8%	4,5%	25,2%
ULK's Gem-3 2020 - 2024	17,6%	0,7%	18,5%
België/Gem-3 2020 - 2024	1,9%		5,7%

Noot: voor de periode 2023-2024 werd in de stijging van de uurloonkosten (ULK's) in België enkel rekening gehouden met de indexering.

Bronnen: berekeningen secretariaat, op basis van de NBB, de Bundesbank, De Nederlandsche Bank, de Banque de France, het FPB, IfW KIEL, het IWH en het CPB

Opgemerkt moet worden dat de recentst beschikbare vooruitzichten niet afkomstig zijn van de centrale banken (behalve wat Frankrijk betreft) en bijgevolg niet altijd vergelijkbaar zijn met die van juni. Er kunnen immers verschillen zijn in het statistische gebied dat wordt bestreken door het vooruitzicht (Duitsland³) of in de inschatting van de impact van de conjunctuur op de loondrift (Nederland, België). Om die reden heeft het secretariaat een methodologie ontwikkeld die erin bestaat de herzieningen onder de loep te nemen die door eenzelfde prognose-instituut werden doorgevoerd tussen hun publicatie van juni en die van september (zie bijlage voor de details).

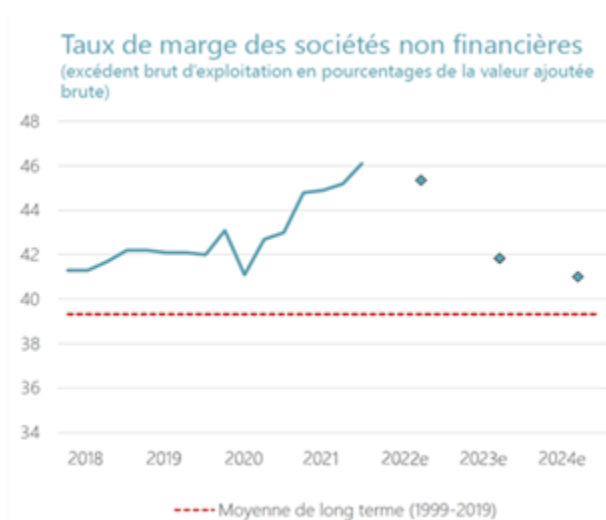
³ De Bundesbank deelt aan het secretariaat, enkel voor berekeningsdoeleinden, een vooruitzicht mee m.b.t. de uurloonkosten voor de privésector (gebied dat wordt voorgeschreven door de wet). De vooruitzichten van IfW KIEL en van het IWH hebben betrekking op de economie in haar geheel.

1.2 Ontwikkeling van de margevoet van de ondernemingen

De bruto margevoet van de ondernemingen wordt gedefinieerd als de verhouding tussen hun bruto-exploitatietoerschoot en hun toegevoegde waarde. Ze is een indicator van de rentabiliteit van de ondernemingen⁴.

In het kader van haar vooruitzichten van juni 2022 had de Nationale Bank van België (NBB) een vooruitzicht gemaakt van de ontwikkeling van de bruto margevoet van de niet-financiële ondernemingen tot 2024. In dat vooruitzicht groeide de bruto margevoet in 2020 en 2021 en zou ze vervolgens dalen, waardoor ze in 2024 zou uitkomen op een niveau dat iets lager is dan dat van 2020, maar hoger dan het gemiddelde op lange termijn (1999-2019).

Grafiek 1-1: Margevoet van de niet-financiële vennootschappen volgens de macro-economische vooruitzichten van de NBB van juni 2022

Bron: NBB, macro-economische vooruitzichten van juni 2022

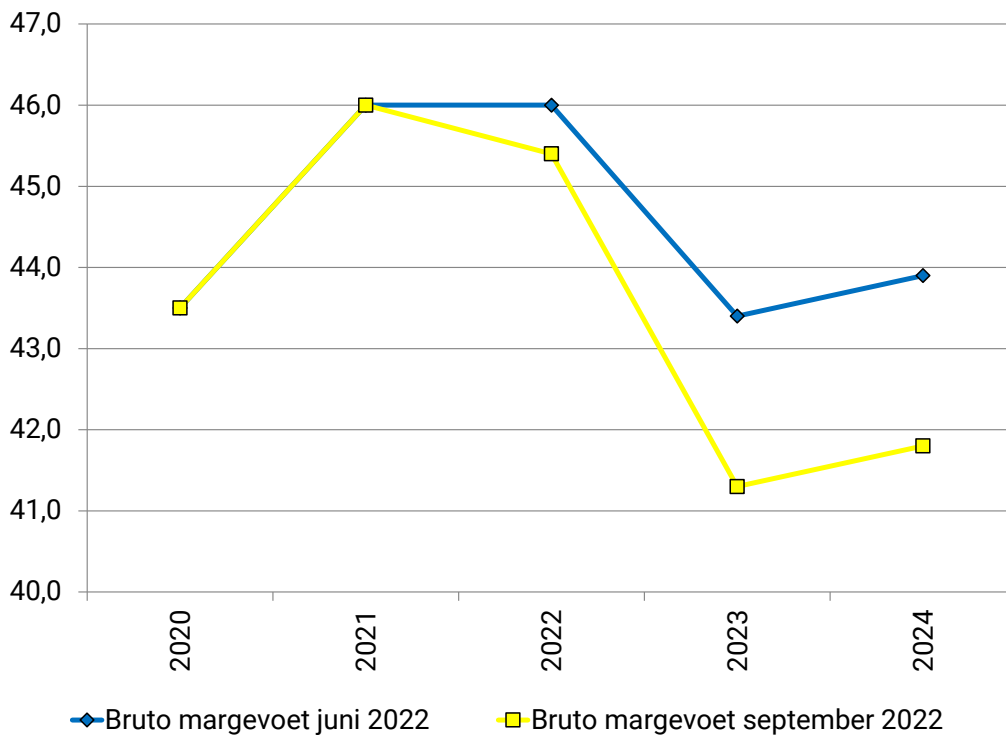
De NBB heeft haar vooruitzicht m.b.t. de bruto margevoet in september niet geactualiseerd⁵. Op ons verzoek heeft het Federaal Planbureau (FPB) echter zowel in het kader van de macro-economische vooruitzichten 2022-2027 van juni 2022 als in het kader van de economische begroting van september 2022 een vooruitzicht opgesteld. Het gebied omvat de (financiële en niet-financiële) ondernemingen.

⁴ Twee nuances dienen te worden aangebracht wat het gebruik van de bruto margevoet als indicator van de rentabiliteit betreft. Ten eerste dient een deel van het bruto-exploitatietoerschoot (de teller) om afschrijvingen te financieren, d.w.z. om de activa van de onderneming te onderhouden en te vernieuwen. Om de door de ondernemingen gegenereerde inkomsten na aftrek van de afschrijvingen te kennen, moet worden gekeken naar het netto-exploitatietoerschoot. Ten tweede wordt in de ontwikkeling van de margevoet geen rekening gehouden met de ontwikkeling van de kapitaalintensiteit van de ondernemingen. Daartoe moet het netto-exploitatietoerschoot worden gerelateerd aan de kapitaalvoorraad (en niet aan de toegevoegde waarde zoals het geval is voor de margevoet). Voor een analyse van de netto rentabiliteit van het kapitaal van de ondernemingen, zie de nota "Analyse du modèle de croissance belge : création et répartition de la valeur ajoutée en Belgique de 1996 à 2018", die hier beschikbaar is: <https://www.ccecrb.fgov.be/p/nl/1014/een-analyse-van-het-belgische-groeimodel>.

Ook moet worden opgemerkt dat de hier gepresenteerde indicator een macro-economische indicator is, waarachter een grote verscheidenheid aan situaties tussen sectoren en tussen ondernemingen binnen de sectoren schuilgaat (zie "Economische en sociale oorzaken en gevolgen van de algemene mondiale inflatie").

⁵ Ze zal dat doen aan het einde van het jaar, om de micro-economische gegevens van het derde kwartaal in overeenstemming te kunnen brengen met de macro-economische vooruitzichten die worden opgesteld in het kader van de macro-economische projectie-oefening binnen het Eurosysteem, die in december verschijnen.

Grafiek 1-2: Bruto margevoet van de ondernemingen volgens de vooruitzichten van het FPB in juni en in september

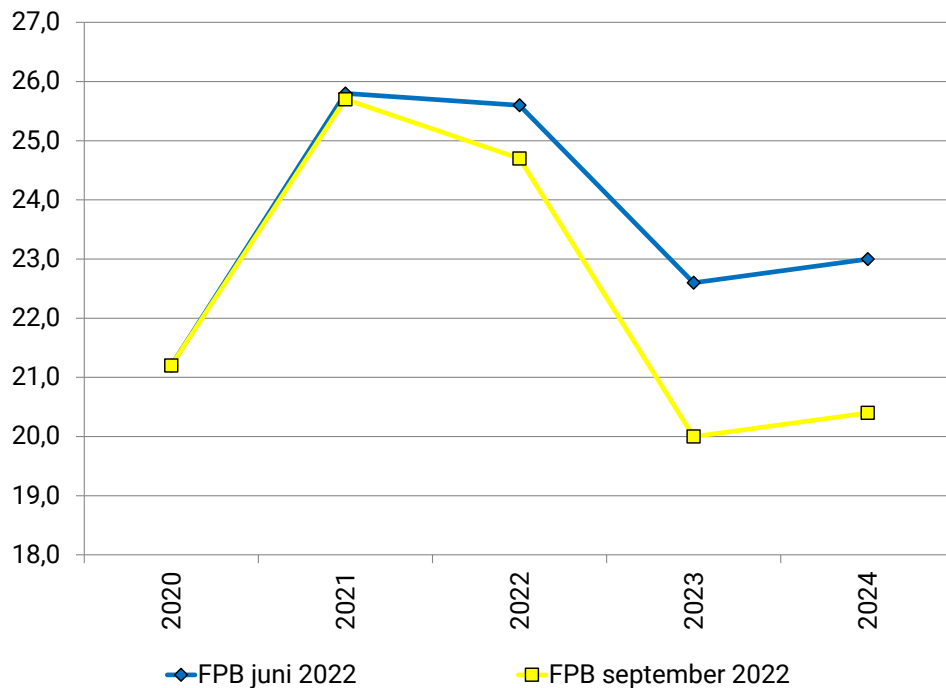
Bronnen: FPB, Macro-economische vooruitzichten 2022-2027 van juni 2022 en Economische begroting van september 2022

In het vooruitzicht van juni 2022 van het FPB lag de bruto margevoet voor 2024 op een iets hoger niveau dan dat van 2020. De ondernemingen berekenen de (loon- en energie) kostenstijgingen immers meer door in hun verkoopprijzen in het hypothesemodel van het vooruitzicht van het FPB dan in dat van de NBB. Dit verklaart waarom de bruto margevoet in 2024 volgens het FPB-voorsticht opnieuw is gestegen en in het NBB-voorsticht niet.

Rekening houdend met de laatste macro-economische ontwikkelingen en vooruitzichten verwacht het FPB nu dat de bruto margevoet in 2022 zal dalen en dat de daling in 2023 zal versnellen. De bruto margevoet gaat in 2024 nog steeds weer omhoog, maar bevindt zich nu op een lager niveau dan in 2020. Voor de jaren 2023 en 2024 ligt de omvang van de herziening in de grootte-orde van twee procentpunten toegevoegde waarde. Mocht de NBB haar vooruitzicht van de bruto margevoet nu actualiseren, zou deze in 2024 waarschijnlijk iets onder het langetermijngemiddelde liggen.

Er dient te worden opgemerkt dat de vaststellingen in termen van ontwikkeling dezelfde zijn wanneer de netto margevoet (netto-exploitatieoverschot / toegevoegde waarde) i.p.v. de bruto margevoet in beschouwing wordt genomen. Enkel het niveau verschilt tussen de twee indicatoren: de netto margevoet is immers lager dan de bruto margevoet want de teller wordt berekend zonder de afschrijvingen (het "verbruik van vaste activa" in de terminologie van de nationale rekeningen) die dienen om de activa van de ondernemingen te onderhouden en te vernieuwen.

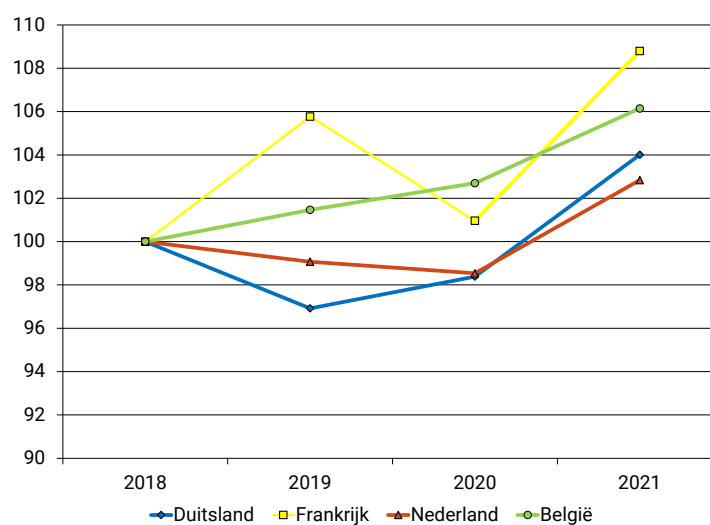
Grafiek 1-3: Netto margevoet van de ondernemingen volgens de vooruitzichten van het FPB in juni en in september

Bronnen FPB, Macro-economische vooruitzichten 2022-2027 van juni 2022 en Economische begroting van september 2022

In vergelijking met de andere landen is niet de ontwikkeling van de bruto margevoet in 2021 atypisch. Deze ontwikkeling doet zich voor in alle landen en de omvang ervan is gelijkaardig. Wat België onderscheidt van de andere landen is de stijging van de margevoet in 2020, het eerste jaar van de pandemie: dat is ook het geval in Duitsland, maar na een daling in 2019, zodat de margevoet er niet op het niveau van 2018 terugkeerde. In Frankrijk en in Nederland, daarentegen, daalde de margevoet in 2020.

Grafiek 1-4: Internationale vergelijking van de bruto margevoet van de niet-financiële vennootschappen

Bronnen: INR, Destatis, CBS, INSEE

2. Berekening van de maximaal beschikbare marge

De wet van 1996, die werd herzien in maart 2017, geeft het secretariaat van de CRB de opdracht om de maximaal beschikbare marge te berekenen, die als referentie dient voor de maximale marge voor de loonkostenontwikkeling in de twee jaar van het IPA. De berekening van de maximaal beschikbare marge wordt gepubliceerd in het Technisch verslag van het secretariaat.

Voor de herziening van 2017 bepaalde de wet dat het Technisch verslag voor 30 september moest worden gepubliceerd. In het licht van de ervaring hadden de sociale partners het echter wenselijk geacht dat het verslag later dan de wettelijke termijn zou worden gepubliceerd. Daardoor kon in het Technisch verslag rekening worden gehouden met de najaarsvooruitzichten in plaats van met die van juni. In deze najaarsvooruitzichten kon aldus rekening worden gehouden met de laatste ontwikkelingen van de energie- en consumentenprijzen en met de laatste informatie over de loononderhandelingen en de beslissingen die de regeringen sinds het voorjaar hadden genomen. Op die manier wilden de leden van de CRB de onderhandelingen over de maximale marge binnen de G10 vergemakkelijken door in het Technisch verslag alle informatie op te nemen die op het moment van de onderhandelingen beschikbaar was.

Na de herziening van 2017 werd de uiterste termijn voor de voltooiing van het Technisch verslag verlengd tot 15 december. De praktijk werd echter gehandhaafd om een Technisch verslag op te stellen waarin de najaarsvooruitzichten zijn verwerkt, opdat de maximaal beschikbare marge zou worden berekend met de meest actuele informatie op het tijdstip waarop de G10 de maximale marge vaststelt. Die laatste mag immers de maximaal beschikbare marge niet overschrijden. Terzelfder tijd zou een fout in het vooruitzicht die een te grote loonkloof veroorzaakt, tot een aanzienlijke verlaging van de volgende maximaal beschikbare marge hebben geleid.

Bij haar brief van 28 september 2022 heeft de regering de voorzitter van de CRB verzocht de publicatiedatum van het Technisch verslag te vervroegen, opdat de sociale gesprekspartners zo snel mogelijk het overleg voor het IPA kunnen aanvatten.

Het secretariaat heeft er bijgevolg voor gekozen de recentste vooruitzichten m.b.t. de loonkosten zoals die door de wet worden gedefinieerd (op uurbasis en in de privésector), m.a.w. die van de in juni 2022 gepubliceerde macro-economische vooruitzichten van de centrale banken, als basis voor het Verslag te nemen. Op basis van die laatste is gebleken dat de maximaal beschikbare marge negatief was. Om de samenhang met de methodologie die het altijd heeft toegepast te behouden, heeft het dan de recentste vooruitzichten verzameld om na te gaan of deze conclusie op basis van deze informatie al dan niet kon worden bevestigd.

De recentste vooruitzichten zijn niet afkomstig van de centrale banken (behalve wat Frankrijk betreft) en zijn bijgevolg niet altijd vergelijkbaar met die van juni. Er kunnen immers verschillen zijn in het statistische gebied dat wordt bestreken door het vooruitzicht (Duitsland) of in de inschatting van de impact van de conjunctuur op de loondrift (Nederland, België). Om die reden heeft het secretariaat een methodologie ontwikkeld die erin bestaat de herzieningen onder de loep te nemen die door eenzelfde prognose-instituut werden doorgevoerd tussen hun publicatie van juni en die van september (zie bijlage voor de details).

Opgemerkt moet worden dat deze resultaten in de toekomst zullen worden herzien. Het is immers mogelijk dat de hypothesen over de ontwikkeling van de energieprijzen (met name de gasprijzen) worden gewijzigd, dat zich ontwikkelingen voordoen in de loononderhandelingen, dat nieuwe economische beleidsmaatregelen ten uitvoer worden gelegd en dat de inflatievooruitzichten tegen de maand december worden herzien.

Het behoort tot de verantwoordelijkheid van de sociale partners en van de regering om te beoordelen of de informatie voldoende is om de maximale marge voor de periode 2023-2024 vast te stellen.

2.1 Berekening van de maximaal beschikbare marge op basis van de in juni 2022 beschikbare informatie

Krachtens de wet houdt de maximaal beschikbare marge rekening met de vooruitzichten inzake de loonkostenontwikkeling in de referentielidstaten tijdens de twee komende jaren (2023 en 2024). De volgende elementen worden van de berekening van de marge afgetrokken⁶:

- de verwachte indexeringen;
- een correctieterm;
- een veiligheidsmarge van minstens 0,5%.

Volgens de vooruitzichten van de centrale banken van juni 2022 (Bundesbank, De Nederlandsche Bank, Banque de France) zouden de uurloonkosten in de drie referentielanden tijdens de periode 2023-2024 gemiddeld met 7,9% stijgen.

Volgens de vooruitzichten van de NBB van juni 2022 zou de loonindexering tijdens de periode 2023-2024 uitkomen op 8,0%.

Aangezien de veiligheidsmarge⁷ 2021-2022 volledig werd gebruikt⁸, is de correctieterm gelijk aan de loonkostenhandicap⁹. Volgens de gegevens waarover we in juni beschikten, bedroeg deze laatste 1,9% in 2022.

---

⁶ Zie het Technisch verslag 2020 voor een toelichting van de verschillende concepten.

⁷ Om een groei van de loonkostenhandicap die wordt veroorzaakt door een fout in de vooruitzichten (betreffende de indexering of de loonontwikkeling in de referentielidstaten) te voorkomen, wordt een veiligheidsmarge toegepast die wordt afgetrokken van het vooruitzicht m.b.t. de stijging van de uurloonkosten in de referentielidstaten. Deze veiligheidsmarge kan alleen een preventieve functie hebben en mag dus niet worden gebruikt om de loonkostenhandicap te verminderen, noch om de historische handicap te corrigeren. Om die reden verhoogt deze veiligheidsmarge, indien ze volledig of gedeeltelijk ongebruikt blijft (m.a.w. indien de fout in het vooruitzicht over de ontwikkeling van de uurloonkosten in de referentielidstaten en van de indexering negatief is, nul bedraagt of positief, maar lager dan de veiligheidsmarge is), de volgende maximaal beschikbare marge.

⁸ Zie de bijlage voor de berekening van het gebruik van de veiligheidsmarge

⁹ De loonkostenhandicap wordt gedefinieerd als het verschil tussen de ontwikkeling van de loonkosten in België en die in de referentielidstaten sinds 1996.

Verklaring van de loonkostenhandicap in 2022

In het algemeen kan een loonkostenhandicap ontstaan als, in vergelijking met de vooruitzichten die werden gebruikt voor de berekening van de maximaal beschikbare marge, de indexering hoger uitvalt dan werd voorzien, of de groei van de gemiddelde uurloonkosten (ULK's) in de referentielidstaten lager is dan werd voorzien.

Een derde element dat kan bijdragen tot de vorming van een loonkostenhandicap is de loondrift, d.w.z. het verschil tussen de gemiddelde stijging van de bruto-uurlonen bovenop de indexering en de stijging van de cao-lonen. De loondrift wordt niet mee in aanmerking genomen bij de berekening van de maximaal beschikbare marge. Als bijgevolg de brutolonen exclusief de indexering sneller stijgen dan de maximaal beschikbare marge, draagt dit bij tot de vorming van een loonkostenhandicap¹⁰.

De som van deze verschillende elementen min de veiligheidsmarge levert de loonkostenhandicap op. Laten we nu de elementen onder de loep nemen die hebben bijgedragen tot de vorming van de handicap van 1,9% in 2022.

Volgens de vooruitzichten van het Technisch verslag 2020 die dienden om de maximaal beschikbare marge te berekenen, bedroeg de indexering 3,9% voor de periode 2020-2022. Volgens de vooruitzichten van de NBB van juni 2022 die dienden voor de berekening van de handicap in het huidige verslag zou de indexering voor diezelfde periode uitkomen op 7,7%. De herziening bedraagt dus 3,6%¹¹. De herziening van het vooruitzicht van 2022 is verantwoordelijk voor de herziening voor de volledige periode. Ze wordt verklaard door de onverwachte stijging van de inflatie vanaf de tweede helft van 2021 en de handhaving ervan op een hoog niveau in 2022.

Tabel 2-1: Herziening van de indexering tussen het Technisch verslag 2020 en het Technisch verslag 2022

	2020	2021	2022	2020 - 2022
Indexering TV 2020	1,0%	1,2%	1,7%	3,9%
Indexering TV 2022	1,0%	1,1%	5,4%	7,7%
Herziening indexering	0,0%	-0,1%	3,7%	3,6%

Bron: NBB

Wat de gemiddelde groei van de ULK's in de referentielidstaten betreft, bedroeg het vooruitzicht voor de periode 2020-2022 in het Technisch verslag 2020 5,5%. Volgens de vooruitzichten van de centrale banken van juni 2022 bedraagt het vooruitzicht 9,0% over deze periode. Het gaat dus om een opwaartse herziening van 3,2%, wat de opwaartse herziening van de indexering in België ten dele compenseert.

Als we de herzieningen van de verschillende landen analyseren, stellen we vast dat de herziening in Frankrijk het hoogst is (5,3%) en dat de herzieningen van Duitsland (2,6%) en van Nederland (0,2%) heel wat lager zijn¹². Deze verschillen worden verklaard door het feit dat de onverwachte stijging van de inflatie en de krptes op de arbeidsmarkt in 2022 nog weinig impact hebben op de lonen in Duitsland en in Nederland. De meeste lonen vallen immers nog onder de oude collectieve overeenkomsten die voor de stijging van de prijzen waren gesloten. Over de nieuwe loonakkoorden zal pas vanaf eind 2022 opnieuw worden onderhandeld. In Frankrijk heeft de inflatie al een impact op de lonen in 2022, wegens de automatische indexering van het SMIC en de loonakkoorden waarover elk jaar opnieuw wordt onderhandeld.

¹⁰ Een vierde factor die kan bijdragen tot de vorming van een loonkostenhandicap is een stijging van het werkgeversbijdragepercentage. Volgens de vooruitzichten van de NBB van juni 2022 is het werkgeversbijdragepercentage stabiel tijdens de periode 2020-2022 in haar geheel (het schommelt tijdens deze periode wegens de gezondheidscrisis. Deze schommelingen weerspiegelen de ontslagvergoedingen en de complementen die door de werkgevers worden uitbetaald aan de werknemers in tijdelijke werkloosheid, die in 2020 stijgen en vervolgens weer dalen naarmate de arbeidsmarkt naar een normale situatie terugkeert).

¹¹ De herziening wordt berekend als volgt: $(1+7,7\%) / (1+3,9\%) - 1 = 2,5\%$. In de rest van het document worden alle herzieningen berekend op basis van dezelfde methode.

¹² De centrale banken publiceren geen uurloonkostenvooruitzicht. Ze hebben ons deze louter voor berekeningsdoeleinden verstrekt. De ontwikkeling van de ULK's kan enkel voor het gemiddelde van de drie referentielidstaten worden gepubliceerd. We kunnen echter de herzieningen per land meedelen.

Tabel 2-2: Herziening van de groei van de gemiddelde uurloonkosten van de drie referentielidstaten tijdens de periode 2020-2022 tussen het Technisch verslag 2020 en het Technisch verslag 2022

2020 - 2022	
Duitsland	2,6%
Nederland	0,2%
Frankrijk	5,3%
Gemiddelde van de 3	3,2%

Bronnen: berekeningen secretariaat CRB op basis van de NBB, de Bundesbank, De Nederlandsche Bank en de Banque de France

De door de NBB verwachte loondrift tijdens de periode 2020-2022 bedraagt 2,1%. Ze is te wijten aan drie factoren. De eerste factor zijn de spanningen op de arbeidsmarkt die het gevolg zijn van de tekorten aan arbeidskrachten. Die spanningen kunnen loonsverhogingen veroorzaken die hoger zijn dan de maximale marge, met name wegens de stijging van de lonen bij aanwerving¹³. De tweede factor zijn de veranderingen in de structuur van de arbeidskrachten, meer bepaald de vergrijzing ervan: aangezien de lonen gemiddeld stijgen met de leeftijd, leidt de vergrijzing van de arbeidskrachten statistisch tot een gemiddelde stijging van de brutolonen. Een derde factor betreft de loonsverhogingen die het gevolg zijn van de tenuitvoerlegging van artikel 10 van de wet van 1996¹⁴. Deze drie factoren zijn aanwezig tijdens elke vooruitzichtenoefening van de NBB, maar de factor 'tekorten' is deze keer van grotere omvang.

Het saldo van de herziening van de indexering, van de herziening van de groei van de ULK's in de referentielidstaten en van de loondrift bedraagt 2,4%. Aangezien de veiligheidsmarge 0,5% bedroeg, hebben we dus een handicap van 1,9% in 2022.

Tabel 2-3: Elementen die hebben bijgedragen aan de loonkostenhandicap in 2022

a	Herziening indexering 2020 - 2022	3,6%
b	Herziening ULK's Gem-3 2020 2022	3,2%
c	Loondrift 2020 - 2022	2,1%
d	Veiligheidsmarge TV 2020	0,5%
e=a-b+c-d	Handicap 2022	1,9%

Bronnen: berekeningen secretariaat CRB op basis van de NBB, de Bundesbank, De Nederlandsche Bank en de Banque de France

De som van de voor 2023-2024 verwachte indexeringen (8,0%), de correctieterm (1,9%) en de (nieuwe) veiligheidsmarge (0,5%) is hoger dan de vooruitzichten betreffende de uurloonkostenontwikkeling in de referentielidstaten (7,9%). Op basis van de in juni 2022 beschikbare informatie is de maximaal beschikbare marge bijgevolg negatief.

¹³ Hiermee wordt geen rekening gehouden op het moment waarop de naleving van de maximale marge wordt gecontroleerd.

¹⁴ De tenuitvoerlegging van artikel 10 van de wet van 1996 maakt loonsverhogingen bovenop de maximale marge mogelijk. Dat is bijvoorbeeld het geval voor de coronapremies. De coronapremies dragen echter niet bij tot de stijging van de loonkostenhandicap in 2022, want in de vooruitzichten van de NBB wordt ervan uitgegaan dat ze in 2021 werden uitbetaald en dat ze in 2022 verdwijnen.

2.2 Integratie van de recentste gegevens

Zoals wordt vermeld in punt 2, werden de vooruitzichten inzake de uurloonkostenontwikkeling in de referentielidstaten voor de periode 2023-2024 met 1,7% naar boven herzien. Het indexeringsvoorzicht in België werd voor deze periode met 4,4% naar boven bijgesteld.

De herzieningen van de jaarlijkse nationale rekeningen over de periode 1996-2019 leiden tot een loonkostenhandicap in 2019 van -0,4% (herziening van -0,4% in vergelijking met juni)¹⁵. Voor 2020-2022 wordt de groei van de uurloonkosten met 0,1% naar boven herzien in België, terwijl hij gemiddeld in de referentielidstaten met 1,0% neerwaarts wordt herzien. In totaal zijn de uitgevoerde herzieningen over de periode 1996-2022 dus van die aard dat ze de loonkostenhandicap in 2022 eerder verergeren dan verminderen.

Uiteindelijk leidt de integratie van de recentste gegevens er het secretariaat niet toe om de conclusies te wijzigen die werden verkregen op basis van de gegevens van juni, volgens welke de maximaal beschikbare marge negatief is.

Er zij aan herinnerd dat het secretariaat voor deze actualiseringsoefening gebruik heeft moeten maken van een specifieke methodologie om rekening te houden met het feit dat de gebruikte gegevens niet altijd vergelijkbaar zijn met die van juni. Voorts herinneren we eraan dat deze resultaten tegen december zullen worden herzien om rekening te houden met de ontwikkelingen van de energieprijzen, de ontwikkelingen in de loononderhandelingen, de tenuitvoerlegging van nieuwe economische beleidsmaatregelen en de herzieningen van de inflatievooruitzichten.

3. Bijlagen

3.1 Bijlage 1: bronnen en methode

3.1.1 Berekening van de maximaal beschikbare marge op basis van de gegevens van juni

Voor de periode 2023-2024 zijn de vooruitzichten voor de loonkostenontwikkeling in de referentielidstaten en voor de indexering in België afkomstig van de macro-economische vooruitzichten van de centrale banken die in juni werden gepubliceerd.

De loonkostenhandicap in 2022 is gelijk aan het verschil tussen de ontwikkeling van de uurloonkosten (ULK's) in België en de gemiddelde ontwikkeling daarvan in de referentielidstaten (Duitsland, Nederland, Frankrijk) in de privésector van 1996 tot 2022.

De ontwikkeling van de uurloonkosten van 1996 tot 2019 werd berekend op basis van de jaarlijkse nationale rekeningen die in 2022 werden gepubliceerd.

Om de ontwikkeling van de uurloonkosten in 2020 en 2021 te berekenen, steunen we op de nationale kwartaalrekeningen, die werden gecorrigeerd voor de seizoenschommelingen en de kalendereffecten. Dit is nodig om de coherentie te garanderen met de vooruitzichten van de centrale banken, die op die gegevens zijn gebaseerd. Er zij op gewezen dat, door de effecten van de gezondheids crisis, de stijging van de uurloonkosten in 2020 verschilt (in het bijzonder voor Frankrijk en Duitsland) naargelang de voor kalender- en seizoeneffecten gecorrigeerde driemaandelijke rekeningen of de jaarlijkse rekeningen (die niet zijn gecorrigeerd) worden gebruikt. Dit verschil wordt daarna echter gecompenseerd, aangezien de daaropvolgende jaren op hun beurt ook steunen op voor seizoenschommelingen en kalendereffecten gecorrigeerde gegevens.

---

¹⁵ Dit is afkomstig van een herziening van de gewerkte uren in Duitsland in hun publicatie van de nationale rekeningen van september.

Er werden verschillende wijzigingen aangebracht in de reeksen van de nationale rekeningen. Het gaat om het wegwerken van de effecten van de *taxshift* 2016-2020 (zie bijlage 2 van het Technisch verslag 2021), het wegwerken van de effecten van de omvorming van het CICE op de loonkostenontwikkeling in Frankrijk (zie bijlage 3 van het Technisch verslag 2021) en de aanpassing van de uurloonkostenreeks in België 1996-2001 ingevolge de herziening van de nationale rekeningen met betrekking tot de raming van zwartwerk (zie bijlage 4 van het Technisch verslag 2021).

Voor de groei van de uurloonkosten in 2022 wordt gesteund op de in juni 2022 gepubliceerde macro-economische vooruitzichten van de centrale banken.

3.1.2 Integratie van de recentste gegevens

De recentste vooruitzichten zijn niet afkomstig van de centrale banken (behalve wat Frankrijk betreft) en zijn bijgevolg niet altijd vergelijkbaar met die van juni. Er kunnen immers verschillen zijn in het toepassingsgebied van het vooruitzicht (Duitsland) of in de inschatting van de impact van de conjunctuur op de loondrift (Nederland, België).

Daarom onderzoeken we welke herzieningen werden uitgevoerd door de instituten die zowel in juni als in september 2022 vooruitzichten hebben gepubliceerd. Indien voor een bepaald jaar en een bepaald land geen enkel prognose-instituut zowel in juni als in september vooruitzichten heeft gepubliceerd, vergelijken we het laatste beschikbare vooruitzicht met dat van de centrale bank van juni, indien we van oordeel zijn dat ze met elkaar kunnen worden vergeleken.

3.1.2.1 Vooruitzichten betreffende de loonkostenontwikkeling in de referentielanden in 2023-2024

Duitsland

De Bundesbank publiceert geen vooruitzicht in september. De prognose-instituten van IfW KIEL en IWH¹⁶ hebben voor de economie in haar geheel in juni en in september vooruitzichten m.b.t. de uurloonkosten opgesteld¹⁷. De vooruitzichten van juni bevatten echter geen vooruitzicht voor het jaar 2024.

Voor 2023 nemen we het gemiddelde van de herzieningen van de twee instituten die plaatsvonden tussen juni en september. Aangezien deze twee instituten in juni geen vooruitzicht voor 2024 hebben gepubliceerd, wordt voor dat jaar het gemiddelde van de vooruitzichten van september van de twee instituten vergeleken met het vooruitzicht van juni van de Bundesbank voor de economie in haar geheel.

Nederland

Geen enkel prognose-instituut publiceert zowel in juni als in september vooruitzichten. Voor 2023 heeft het Centraal Planbureau (CPB) in maart, in augustus en in september een vooruitzicht van de uurloonkosten gepubliceerd. Het vooruitzicht van het CPB van september is niet vergelijkbaar met dat van de Nederlandse centrale bank (DNB) van juni. Het vooruitzicht van het CPB is immers lager dan het vooruitzicht van de DNB, terwijl het inflatievooruitzicht hoger is. Uit de contacten die we met de twee instellingen hebben gehad, blijkt dat het verschil te wijten is aan een verschillende inschatting van de impact van de economische conjunctuur op de loondrift. Om minstens rekening te houden met een minimale herziening voor 2023, nemen we de herziening onder de loep die het CPB tussen de maand augustus en de maand september heeft uitgevoerd.

---

¹⁶ Het instituut IfW Kiel is een onafhankelijke publiekrechtelijke stichting van de deelstaat Sleeswijk-Holstein. Als zodanig wordt het voornamelijk gefinancierd door de Duitse federale regering en de deelstaat Sleeswijk-Holstein. Het IWH is een geregistreerde vereniging. Haar institutionele begroting wordt in gelijke mate gefinancierd door de Duitse federale regering en de Duitse Länder. Samen met drie andere prognose-instituten beheren deze twee instituten het project "Joint Economic Forecast" ("Gemeinschaftsdiagnose"), dat vooruitzichten produceert die als referentiepunt dienen voor de Duitse federale regering en een van de bronnen zijn waarop het secretariaat zich gewoonlijk baseert voor het Technisch verslag.

¹⁷ De vooruitzichten van de uurloonkosten van IWH werden ons uitsluitend voor interne berekening meegedeeld.

Voor 2024 bestaat er geen recenter vooruitzicht van de uurloonkosten dan dat van de Nederlandsche Bank van juni. Bijgevolg houden we geen rekening met een herziening voor Nederland voor 2024. Er zij aan herinnerd dat het gewicht van Nederland in het gemiddelde van de referentielanden 12% bedraagt.

Opgemerkt moet worden dat, voor de periode 2020-2023, de herziening van het CPB tussen augustus en september gelijk is aan nul. Dit komt er dus op neer dat ook over de periode 2020-2023 geen rekening wordt gehouden met een vooruitzicht voor Nederland.

Frankrijk

Aangezien de Banque de France in juni en in september vooruitzichten heeft gepubliceerd, steunen we op de herziening tussen die twee publicaties. Het vooruitzicht van de uurloonkosten is niet direct beschikbaar. We kunnen dat echter wel berekenen op basis van het vooruitzicht m.b.t. de loonkosten per eenheid en van de productiviteit per uur.

3.1.2.2 Indexeringsvooruitzichten in België in 2023-2024

De NBB publiceert geen nieuw vooruitzicht in september. We hebben rekening gehouden met de herziening door het FPB van zijn indexeringsvooruitzicht tussen de macro-economische vooruitzichten 2022-2027 van juni 2022, enerzijds en de economische begroting van september 2022, anderzijds. Dit is zowel voor 2023 als voor 2024 het geval.

3.1.2.3 Loonkostenhandicap in 2022

Om na te gaan of de loonkostenhandicap in 2022 tussen juni en september mogelijk is veranderd, worden de periode 1996-2019 en de periode 2020-2022 afzonderlijk geanalyseerd.

Voor de periode 1996-2019 onderzoeken we of er tussen juni en september herzieningen van de jaarlijkse nationale rekeningen zijn geweest.

Voor de periode 2020-2022 kan de ontwikkeling van de uurloonkosten worden herzien indien de nationale kwartaalrekeningen voor 2020 en 2021 tussen juni en september zijn herzien en/of indien het vooruitzicht voor 2022 werd herzien.

Voor de herziening van het vooruitzicht voor 2022 wordt in Duitsland gesteund op de vooruitzichten van IfW KIEL en IWH van juni en september, in Frankrijk op de vooruitzichten van de Banque de France van juni en september, in Nederland op de vooruitzichten van het Centraal Planbureau van augustus en september en in België op de vooruitzichten van het Federaal Planbureau van juni en september.

3.2 Bijlage 2: Berekening van het gebruik van de veiligheidsmarge 2021-2022

Om te berekenen welk deel van de veiligheidsmarge werd gebruikt, moet de fout worden gemeten die werd gemaakt in het vooruitzicht m.b.t. de uurloonkostenontwikkeling in de referentielanden in 2021 en 2022, alsook de fout die werd gemaakt in het indexeringsvooruitzicht¹⁸ voor dezelfde jaren. Daartoe wordt een vergelijking gemaakt tussen de vooruitzichten die in aanmerking werden genomen voor de berekening van de maximaal beschikbare marge van de periode 2021-2022 (gepubliceerd in het Technisch verslag 2020) en de gegevens die werden gebruikt voor de berekening van de loonkostenhandicap.

In het Technisch verslag van 2020 maakten we voor de vooruitzichten van 2021 en 2022 gebruik van een afvlakkingsmethode om het statistisch effect van de COVID-19-pandemie te compenseren. De stelsels van tijdelijke werkloosheid deden de loonkosten in alle landen stijgen in 2020 en dalen in de jaren erna, naarmate werknemers terug aan het werk gingen. De centrale banken van Duitsland en Frankrijk voorzagen het einde van dit statistisch effect pas in 2023, de centrale bank van Nederland verzag het in 2022. We berekenden de totale loonstijging over de volledige periode van drie of vier jaar en de gemiddelden per jaar. Die gemiddelden gebruikten we om de loonstijging van de referentielanden voor 2021 en 2022 te ramen. Voor Nederland is dat dus over de periode 2020–2021, voor Duitsland en Frankrijk over de periode 2020–2023.

Deze methode zorgt ervoor dat het jaar 2020 werd onderschat in het Technisch verslag 2020. De ontwikkeling in 2020 die via deze afvlakkingsmethode werd verkregen, omvatte immers ten dele de loonsverhogingen die in 2021 en 2022 werden overeengekomen. Op basis van de informatie die op het moment van het Technisch verslag 2020 beschikbaar was, werd echter verwacht dat de in 2020 overeengekomen verhogingen hoger zouden uitvallen dan die in 2021 en 2022, omdat zij gedeeltelijk waren overeengekomen voor het begin van de pandemie (de economische opleving die op de pandemie zou volgen en tot inflatie en spanningen op de arbeidsmarkt zou leiden, was toen nog niet voorzien). Deze onderschatting werd echter gecompenseerd door het feit dat de ontwikkelingen in 2021 en 2022 daarentegen werden overschat. Om te kunnen berekenen wat de voorspellingsfout¹⁹ is tussen 2020 en 2022, moeten we de huidige vooruitzichten op dezelfde manier afvlakken. De huidige niet-gecorrigeerde cijfers voor 2021 en 2022 zijn immers niet vergelijkbaar met de gecorrigeerde (en afgevlakte) cijfers van twee jaar geleden.

Voor de berekening van de maximaal beschikbare marge 2021-2022 die werd gepubliceerd in het Technisch verslag 2020, bedroeg het vooruitzicht m.b.t. de uurloonkostenontwikkeling in de drie referentielanden 3,7%, terwijl het indexeringsvooruitzicht in België 2,8% bedroeg. Op basis van de gegevens die dit jaar worden gebruikt, zouden de uurloonkosten in deze drie referentielanden gemiddeld met 6,3% zijn gestegen, en zou de indexering op 6,5% zijn uitgekomen.

In totaal werd in 2020 dus een te lage indexering verwacht: 3,6% minder dan in werkelijkheid. Dat zorgt voor een opwaartse correctie van de handicap. Dit wordt ten dele gecompenseerd door het feit dat in de referentielanden ook een te lage stijging van de loonkosten in het vooruitzicht werd gesteld. De lonen stegen er immers 2,6% meer dan verwacht. De totale voorspellingsfout bedraagt 1,0%, wat betekent dat de veiligheidsmarge van 0,50% volledig werd gebruikt.

---

¹⁸ In het Technisch Verslag van 2020 gebruikten we voor de indexering van zowel 2021 als 2022 voorspellingen. In het Technisch Verslag van 2022 is de indexering van 2021 gebaseerd op een observatie, die van 2022 is nog (deels) gebaseerd op voorspellingen van de NBB in juni 2022.

¹⁹ In het Technisch verslag van 2022 zijn de cijfers voor 2020 en 2021 observaties. We kunnen de voorspellingen van twee jaar geleden vergelijken met wat er geobserveerd werd in die periode. 2022 en 2023 is nog (deels) gebaseerd op voorspellingen van de centrale banken in juni 2022. Voor die twee jaren berekenen we het verschil tussen de nieuwe vooruitzichten en die van twee jaar geleden.

Tabel 3-1: Door de wet beoogde voorspellingsfout

	2021	2022	2021-2022
a=b-c Voorspellingsfout m.b.t. ontwikkeling van de ULK's voor Gem-3			-2,6%
b Vooruitzicht TV 2020	1,8%	1,8%	3,7%
c Vooruitzicht TV 2022	3,1%	3,1%	6,3%
d=e-f Voorspellingsfout m.b.t. indexering in België			-3,6%
e Vooruitzicht TV 2020	1,2%	1,7%	2,8%
f Vooruitzicht TV 2022	1,0%	5,4%	6,5%
g=a-d Door de wet beoogde voorspellingsfout			1,0%

Bronnen: berekeningen secretariaat CRB op basis van de NBB, de Bundesbank, De Nederlandsche Bank en de Banque de France